

SANG

Årg. 4 • 2023

Sang

Årg. 4 · 2023

Redaktion Lea Wierød Borčak
Uffe Holmsgaard Eriksen
Fedja Wierød Borčak

Adresse Skejby Vænge 289, DK-8200 Aarhus

Mail redaktion@tidsskriftetsang.dk

Hjemmeside www.tidsskrift.dk/SANG

ISSN 2597-0518

Om tidsskriftet Tidsskriftet SANG er et forum for kritisk refleksion over sang som udtryksform. Vi bringer både forskning i og formidling om alle typer af sang fra alle faglige vinkler.

Manuskript SANG modtager mange typer indlæg, f.eks. artikler, anmeldelser, interviews og kommentarer. Se <https://tidsskrift.dk/SANG/about/submissions>

Forsideillustration Simon Væth

Støtte Tidsskriftet støttes af Statens Kunstfond.

Flytsoner: Studiar i flow og rap-lyrikk

Even Igland Diesen,
Bjarne Markussen og
Kjell Andreas Oddekalv (red.)
Spartacus Forlag / Scandinavian
Academic Press
394 sider
2023

Lad det flyde! Tiltrængt antologi om rappens ordstrømme

Anmeldt af Troels Obbekær

Redaktørtrioen med litteraturdidaktiker og sang-/rapforsker Even Igland Diesen, litterat Bjarne Markussen og musikforsker Kjell Andreas Oddekalv har udgivet en velkomponeret, perspektivrig og vigtig antologi om rap – en både enormt populær og metodologisk set vanskelig vokalpraksis. Bogens spørgsmål er, hvad flow og raplyrik er, og hvordan vi kan analysere det ud fra en æstetisk interesse.

Redaktørerne er tilknyttet forskningsgruppen Sanglyrikk ved Universitetet i Agder, og gruppens ambition flugter med

antologiens: at rette op på litteratur- og musikvidenskabens sparsomme behandling af sangtekster (her specifikt rap). *Flytsoner* giver musikfolk metoder til at læse med og litteraturfolk metoder til at lytte med.

I en antologi som *Hiphop i Skandinavien* (Krogh og Stougaard Pedersen 2008) bliver hiphop behandlet fra musikvidenskabelige, -pædagogiske, sociologiske, æstetik- og kulturvidenskabelige vinkler. I *Flytsoner* er indsatsen fokuseret omkring det æstetiske, og i modsætning til førstnævnte skrives der på et

(befriende!) tidspunkt, hvor rap er et legitimt og selvfølgeligt emne. Feltets tilstand er dog stadig 'åben', idet der hersker uenighed om definitionen af ganske grundlæggende begreber: Hvad er 'flow' – beror rapstemmens flydning alene på rytmik, eller må vi også medregne rimforhold (dvs. klang), tonalitet og artikulation? Antologien afspejler og formidler feltets diskussioner på en overskueliggørende måde.

Flytsoner består af en introduktion, en halvdel med fire kapitler primært om flow, en anden halvdel med fire kapitler om raplyrik, samt en slags mellemspill: en enquête med spørgsmål og svar fra udvalgte fag- og kulturpersoner om deres personlige forhold til rap.

Introduktionen giver et klart overblik over centrale begreber og diskussioner og kan uden videre fungere som en indgang til raplyrik og flow i undervisning, især på universitetsniveau.

Kjell Andreas Oddekalv definerer i sit kapitel fire norske rappers særlige rytmiske kendetegn med udgangspunkt i deres brug af samspillet mellem musikalsk og poetisk metrum, kort sagt deres flowstile. Det er ikke alene en grundig formel analyse, men også en hermeneutisk: Oddekalv bruger en række figurer, f.eks. "taleren" og "drømmeren", til at karakterisere, hvordan flow og lyrik *sammen* skaber betydning, kunstnerisk identitet og

appel. En vigtig tvær- og rap-æstetisk pointe.

Den musikalsk og lydligt orienterede litteraturforsker Jakob Schweppenhäuser står for to kapitler. Et, hvor han indkredser flowbegrebet fra forskellige sider med en sproglig opfindsomhed som hos de bedste rappere. Han argumenterer for en flowdefinition, der adskiller sig fra centrale positioner i den internationale forskningslitteratur, herunder Oddekalvs i det foregående kapitel, hvilket som sagt overskueliggør feltets tilstand.

I det næste kapitel skitserer Schweppenhäuser en flowhistorisk udviklingslinje med eksempler fra tre rappere. I denne udvikling er betydningssammenhænge mellem flow og tekst afgørende (ligesom hos Oddekalv). Eksempelvis gælder det hos MC Einar, at artistens tilbagelænte attitude, tekstens skildringer af uheld og fejltrin, samt flowets uperfekthed hænger sammen. Hos tyske Deichkind hænger det maskinelle flow sammen med skildringen af et monotont arbejdsliv. Rapflows har altså både en umiddelbar musikalitet og semiotiske tolkningspotentialer. Schweppenhäuser opfordrer til flere undersøgelser af rappens historiske udviklinger ved at præsentere en række metoder til flowanalyse. Både han og Oddekalv demonstrerer, hvordan man kan arbejde tværæstetisk med rap, men giver samtidig skarpe

empiriske analyser, der afdækker væsentlige tendenser; hos Oddekalv forskellige rapperidentiteter, hos Schweppenhäuser en flowhistorisk udvikling fra menneske til maskine.

Sidste kapitel i bogens første halvdel er af sprogforskeren Jan Kristian Hognestad, der fokuserer på prosodi i rap. Kapitlet har en styrke i at betone flowets forhold til melodi og tonalitet, sammenholdt med dialektal prosodi og med tekstindhold. Hognestad kommer frem til, at i rap trumfer genrekonventioner om prosodi det talte sprogs prosodi, ligesom i sang.

De næste to kapitler har et fokus på rim. Litteraterne Niklas Ilsted Smith og Claus K. Madsen giver med deres hermeneutiske tilgang til raplyrik og rim et korrektiv til amerikansk rapforsknings formelle, kvantitative – og til tider skematiske og overfladiske – blik på rimet. De demonstrerer, at rap er en ordkunst, der leger med sprogets materiale og betydninger på komiske, forførende og billedrige måder, samtidig med at den er en retorisk konkurrencedisciplin lagt an på (sprogligt) blær.

Ilsted Smith drager fordel af sin erfaring som rapslammer og introducerer kulturelt indforståede begreber, der også har gyldighed ud over battleformatet, f.eks. 'at reache' (at levere et fortænkt eller forceret rim). Med udgangspunkt i praksisfælleska-

bets forhold til rimet slår han et berettiget slag for en bredere forståelse af, hvad et rim kan være. Det vigtige er den lydlike lighed, ikke den ortografiske. Det er en klar styrke, at han tager udgangspunkt i praksisfællesskabet. Han fokuserer også på, hvordan kønsforhold (især maskulin pompøsitet og misogynie sproglige skyts) er del af rappens kampånd – de hårde ord bevæger sig et drilskt sted mellem performativ fiktion og oprigtig realisme. Rappens forhold til køn er et centralt aspekt, der ikke får udtalt opmærksomhed så mange andre steder i antologien.

Bjarne Markussen laver en detaljeret nærlæsning og -lytning af engelske Kae Tempests konceptalbum *Let Them Eat Chaos*. Her savner jeg lidt begrundelse for analysegenstand og -tilgang: Hvorfor skal netop dette værk underkastes grundig analyse? Hvilke bredere perspektiver og spørgsmål giver værket og analysen anledning til? En implicit motivation synes at være værkets overskridelse af det forestillede skel mellem lyrikkens verden og rappens verden, foruden værkets poetiske og kompositoriske kvaliteter.

Det er interessant at høre, hvordan et raplyrisk værk kan være tætpakket med højlitterære referencer og have en bemærkelsesværdig narrativ form. Jeg savner dog lidt mere forankring af Tempest i rap- og hiphoptradi-

oner, om end der peges på grimegenren og rappere som Wu-Tang Clan, Kendrick Lamar og Ms. Lauryn Hill. Er værkets æstetik ikke også forbundet med dybe afroamerikanske mundtlige traditioner og altså ikke kun vestlig kultur- og litteraturhistorie fra Biblen til T.S. Eliott? Markussen mener ikke, at signifying er en udbredt strategi i værket, men er det nødvendigvis sådan?

Hvis man følger den amerikanske litterat Henry Louis Gates Jr., som har udbredt signifying-begrebet i litteraturvidenskaben, dækker det ikke kun over troper som 'boasting' og 'dissing', men en længere række retoriske praksisser fra afroamerikansk fortællekultur, der bruger et performativt, tvetydigt og legende sprog, f.eks. *toasten*, et langt, mundtligt fremført digt, der skulle underholde og overbevise lyrisk og retorisk: "As an art form, Rap is defined, like the Toasts before it, by a set of formal qualities, an iconoclastic spirit, and a virtuosic sense of wordplay," skriver Gates: "It extends the long-standing practice in the African American oral tradition of language games" (2010, xxiv). Mon ikke rap *altid* har et element af signifying i og med den afroamerikanske arv? Er Tempests album ikke (blandt andet) en slags toast, en lang fortælling med diverse karakterer, memoreret udenad og performeret mundtligt af en ordspillende og agiterende fortæller på kanten af det etablerede samfund? Min pointe er, at signifying-begrebet synes at have en bredere betydning og et større analytisk potentiale, end antologien umiddelbart giver udtryk for.

Antologiens sidste kapitel står litteraten Fredrik Marcussen for, og det

handler om forholdet mellem rap og spoken word. Han afdækker et spændende genremæssigt grænseland og laver en overbevisende sondring: Rap er som udgangspunkt udtryksorienteret, teknisk demonstrativ og selvhævdende, og den skal fungere socialt samlende. Den afviger desuden fra talesprogets tonalitet og rytme. Anderledes med spoken word, der har et mere 'talende' og mindre rytmisk stiliseret flow, gerne er centrallyrisk og indholdsorienteret, om end fremførelsen også er central her.

I Marcussens skanderinger af artisten Watskys lyrik er der dog nogle ærgerlige illustrationsfejl. Der tales om fordelingen af trykstærke stavelser, men ortografisk markeres hele ord som trykstærke: "and **remember**," skriver han, hvor det bør være "and remember". Jeg mener også, at der er nogle aflytningsfejl: "you didn't see shit," angiver Marcussen, mens jeg vil vove at påstå, at betoningen på indspilningen af "Tiny Glowing Screens Pt. 2" er "you didn't see **shit**". I antologien er de forskellige metoder til skandering og illustration af flow generelt meget præcise og tydelige, så her havde lidt sparring mellem bidragyderne nok været konstruktivt.

Enquêten i midten af bogen betoner det personlige lytterperspektiv, men kapitlet står og flagrer lidt, fordi det ikke rigtigt bliver placeret i en større ramme. Hvad kan vi udlede af svarene, udover at de illustrerer rappens evne til at bevæge, fascinere og oplyse, samt giver gode bud på rappere og sange til videre lytning (hvilket netop er mine egne udledninger)? Meningen lader til at være at bygge bro mellem rap som genstand for henholdsvis lytteridentifikation og forsk-

ning, men jeg er i tvivl, om dette er den rette måde. Andre steder i antologien er der bidrag, som på akademisk (og ikke bare anekdotisk) grund afsøger modtagerorienterede spørgsmål om, hvorfor rappere ”høyrest så feite ut, og kva [...] som gjer at vi lyttar til det dei rappar, og knyter det til våre egne liv”, som der står i introduktionen (Diesen, Markussen og Oddekalv 2023, 11). Markussen har et blik for genreforventninger i relationen mellem artist og lyttere. Oddekalv betoner, hvorfor bestemte rytmiske valg virker appellerende. Ilsted Smith inddrager publikums krav til gode rim i rapslambattles. Dette virker for mig som mere overbevisende måder at knytte lytte- og forskningspraksis – et vigtigt fikspunkt for en genre, der i høj grad er bundet op på kollektivitet og identitet.

Et andet kritikpunkt kan gå på, at det skandinaviske perspektiv ikke foldes helt ud; hvad med et bidrag om svensk rap? Jeg er med på, at antologien primært er teoretisk og metodologisk interesseret, men den rummer også empiriske undersøgelser, f.eks. af forskellige kunstneridentiteter. I introduktionen nævnes drabet på Einár, der fik stor opmærksomhed i hele Skandinavien, bl.a. fordi han var Sveriges mest populære rapper. For så vidt at en del af antologiens motivation er rappens udbredelse og spørgsmålet om, ’hvorfor det lyder så

fedt’, ville den populære og problematiske rap fra Sverige være et oplagt sted at sætte ind. Og for så vidt at autenticitetsdiskursen er en integreret del af ikke bare hip-hopkulturen, men rappens *æstetik* (Diesen, Markussen og Oddekalv 2023, 22), må det også være relevant for antologien, hvilke implikationer det har, at grænsen mellem kriminalitet som virkemiddel og som virkelighed bliver tiltagende sløret i svensk rap. Hvad gør det ved genren? Bliver rappen en slags brugslyrisk til promovning af kriminelle grupperinger? Hvordan gestaltes den autentiske forbindelse mellem tekstindhold og levet (kriminelt) liv, der tilsyneladende giver musikken så stor gennemslagskraft? Er den tricksteragtige leg med sprog som performet attitude versus bogstavelig selvfremstilling ikke en væsentlig del af, hvorfor rap er så fedt for så mange? Også denne slags spørgsmål kunne en større inddragelse af signifying-traditionen bruges til at kaste lys over.

Men sådan kan man altid savne noget. Det skal ikke skygges for, at *Flytsoner* rummer et væld af originale perspektiver og er et værdifuldt bidrag til skandinavisk forskning og undervisning i rap inden for de æstetiske fag. Grundige teoretiseringer og analyser af flow, rim og rapprosodiens forhold til tale, sang og spoken word. Den vil uden tvivl blive en fast reference og en

inspiration til videre studier. *Flytsoners* måske største styrke ligger i den frugtbare udveksling mellem litteratur-, sprog- og musikvidenskab – den er nødvendig for at få greb om rappens flydende karakter.

Litteratur

- Diesen, Even Iglund, Bjarne Markussen og Kjell Andreas Oddekalv, red. 2023. *Flytsoner: Studiar i flow og rap-lyrikk*. Oslo: Spartacus Forlag / Scandinavian Academic Press.
- Gates, Henry Louis. 2010. Forord til *The Anthology of Rap*, redigeret af Adam Bradley og Andrew DuBois, xxii-xxvii. New Haven: Yale University Press.
- Krogh, Mads og Birgitte Stougaard Pedersen, red. 2008. *Hiphop i Skandinavien*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.